

Sygn. akt V ACa 174/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Daniszewska (spr.)
Sędziowie:	SA Mariusz Wicki SA Leszek Jantowski
Protokolant:	sekretarz sądowy Ewelina Gruba

po rozpoznaniu w dniu 24 czerwca 2021 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa P. S.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy

z dnia 30 sierpnia 2016 r., sygn. akt I C 238/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.844 (dziesięć tysięcy osiemset czterdzieści cztery) złote tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i zażaleniowego;

III. nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Bydgoszczy kwotę 1.111 (tysiąc sto jedenaście) złotych tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych, od których powódka była zwolniona.

SSA Mariusz Wicki SSA Anna Daniszewska SSA Leszek Jantowski

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 174/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 24 marca 2015r. złożonym przeciwko D. K. powodowie P. S. oraz A. K. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 197.421,87 zł wraz z ustawowymi odsetkami: powódka od dnia 24 marca 2012 r. do dnia zapłaty, a powód od dnia 1 marca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu tytułem zwrotu pobranych pożytków w okresie od lutego 2008 r. do grudnia 2010 r. (czynsz najmu).

Pozwem z dnia 26 marca 2015 r. złożonym przeciwko (...) spółce z o.o. z siedzibą w B. powodowie P. S. oraz A. K. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 111. 078 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 marca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu tytułem zwrotu pożyczek (czynsz najmu) za okres od lutego 2008 r. do października 2010 r.

Pozwani w odpowiedzi na złożone pozwyc wnieśli o ich oddalenie i zasądzenie kosztów procesu. Podnieśli, że roszczenia powodów są bezpodstawne tak co do zasady, jak i co do wysokości.

W toku postępowania w dniu 3 marca 2016 r. pozwani zgłosili zarzut potrącenia roszczenia z wierzytelnością pozwanej spółki względem powodów z tytułu nakładów poczynionych na nieruchomość położoną w B. przy ul. (...) w zakresie nadbudowy II piętra biurowca, które na dzień 3 marca 2016 r. wynosiły 925.514 zł.

Wniesione przez powodów sprawy przeciwko D. K. i (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. zostały połączone do wspólnego rozpoznania i dalszego prowadzenia pod sygnaturą I C 238/15.

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy:

1. zasądził od pozwanego D. K. na rzecz powódki P. S. kwotę 197.421,87 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 24 marca 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;
2. zasądził od pozwanego D. K. na rzecz powoda A. K. kwotę 197.421,87 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 24 marca 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;
3. oddalił powództwo A. K. przeciwko D. K. w pozostałym zakresie;
4. zasądził od pozwanej (...) sp. z o.o. na rzecz powódki P. S. kwotę 111.078 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 marca 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;
5. zasądził od pozwanej (...) sp. z o.o. na rzecz powoda A. K. kwotę 111.078 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 marca 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty;
6. zasądził od pozwanego D. K. na rzecz powódki P. S. kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
7. zasądził od pozwanego D. K. na rzecz powoda A. K. kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
8. zasądził od pozwanej (...) sp. z o.o. na rzecz powódki P. S. kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
9. zasądził od pozwanej (...) sp. z o.o. na rzecz powoda A. K. kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
10. nakazał pobrać od pozwanego D. K. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Bydgoszczy kwotę 19.744 zł tytułem kosztów sądowych, od których zwolnieni byli powodowie;
11. nakazał pobrać od pozwanej (...) sp. z o.o. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Bydgoszczy kwotę 11.108 zł tytułem kosztów sądowych od których zwolnieni byli powodowie.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Powodowie są spadkobiercami zmarłego L. K.. Zmarłemu przysługiwało prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Bydgoszczy prowadzi księgę wieczystą o

numerze (...). Na gruncie oddanym w użytkowanie wieczyste znajdował się budynek stanowiący odrębną własność L. K..

W dniu 19 kwietnia 2007 r. pomiędzy pozwaną (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. (poprzednio (...) S.A. w B.) reprezentowaną przez L. K. jako prezesa zarządu – wynajmującym – a (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. – najemcą – została zawarta umowa najmu lokalu użytkowego pomieszczeń położonych w B. przy ul. (...). W oparciu o zawartą umowę wynajmujący wynajął a najemca wziął w najem halę magazynową oraz pomieszczenia administracyjne. Najemca zobowiązał się do uiszczania czynszu oraz ponoszenia kosztów związanych z bieżącą eksploatacją i utrzymaniem przedmiotu najmu. Miesięczny czynsz ustalono na kwotę 6.732 zł.

L. K. zmarł w dniu 30 stycznia 2008 r., a spadek po nim nabyli powodowie jako jego zstępni, każde z nich po 1/2 części, z dobrodziejstwem inwentarza. Współużytkownikami wieczystymi gruntu położonego w B. przy ul. (...) i właścicielami budynku stanowiącego odrębną własność zostali powodowie jako następcy prawni L. K..

Aktualnie współnikami pozwanej spółki są pozwany D. K. - brat zmarłego (będący zarazem prezesem zarządu) – L. H. oraz (...) LTD wpisana do Rejestru Spółek Handlowych BDW (Brytyjskie Wyspy Dziewicze).

W dniu 13 maja 2008 r. pomiędzy D. K. działającym w imieniu (...) z siedzibą w B. - wynajmującym – a (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. – najemcą – została zawarta umowa, na mocy której wynajmujący wynajął a najemca wziął w najem pomieszczenia administracyjne o powierzchni 625 m⁽²⁾ położone na nieruchomości przy ul. (...) w B.. W § 17 umowy wskazano, że wynajmujący przejmuje na siebie całkowitą odpowiedzialność z tytułu ewentualnych roszczeń (...) lub jego następców prawnych wobec (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. lub jej następców prawnych, w związku z rozwiązaniem umowy najmu z dnia 17 listopada 2005 r. pomiędzy (...) sp. z o.o. a (...). Najemca zobowiązał się do uiszczania miesięcznej opłaty z tytułu czynszu najmu w kwocie 11.281,25 zł począwszy od dnia 1 lutego 2008 r.

W dniu 20 grudnia 2010 r. ówczesny opiekun prawny małoletnich powodów A. G. w adresowanym do D. K. piśmie wskazała, iż nie zgadza się na prowadzenie przez niego w imieniu powodów jakichkolwiek spraw dotyczących zarządu budynkiem położonym przy ul. (...), w szczególności pobierania czynszu od (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. i (...) sp. z o.o. w G. (wcześniej (...) sp. z o.o.), stanowisko swoje powtórzyła w piśmie dnia 19 września 2011 r.

W tym czasie pomiędzy D. K. a opiekunem prawnym małoletnich powodów A. G. toczyły się pertraktacje odnośnie przejęcia nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) przez D. K. w zamian za pożyczki udzielone przez niego L. K.. Do porozumienia w tej kwestii nie doszło.

W dniu 22 grudnia 2010 r. (...) sp. z o.o. w G. (wcześniej (...) sp. z o.o.) wniosła o zezwolenie na wpłatę do depozytu sądowego kwoty 17.717,32 zł tytułem czynszu najmu pomieszczeń administracyjnych usytuowanych w B. przy ul. (...) za listopad i grudzień 2010 r. z uwagi na spór pomiędzy powodami a pozwaną co do tego, kto jest podmiotem uprawnionym do dysponowania nieruchomością i pobierania czynszu. Wniosek o zezwolenie na wpłatę do depozytu sądowego złożyła również (...) sp. z o.o. z siedzibą w B..

Prawomocnym postanowieniem z dnia 22 czerwca 2011 r. wydanym w sprawie o sygnaturze II Ns 5679/10 Sąd Rejonowy w Bydgoszczy zezwolił (...) sp. z o.o. w G. (wcześniej (...) sp. z o.o.) na wpłacanie do depozytu sądowego kwoty 8.858,66 zł miesięcznie począwszy od listopada 2010 r., przy czym od daty uprawomocnienia się postanowienia w terminach do dnia 15- każdego miesiąca z góry tytułem czynszu za pomieszczenia administracyjne przy ul. (...) w B. z tym ustaleniem, że świadczenie zostanie wypłacone osobie uprawnionej po przedstawieniu dokumentów wykazujących, że jest osobą uprawnioną do odbioru czynszu.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 7 listopada 2011r. wydanym w sprawie II Ns 159/11 Sąd Rejonowy w Bydgoszczy zezwolił (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. na wpłacanie do depozytu sądowego miesięcznie kwoty 11.281,25 zł netto powiększonej o podatek VAT, począwszy od stycznia 2011 r. tytułem należności wynikających z umowy najmu lokalu użytkowego położonego w B. przy ul. (...), z tym zastrzeżeniem, że powyższa kwota zostanie wypłacona na żądanie spadkobierców L. K..

W dniu 28 kwietnia 2014r. nieruchomości przy ul. (...) w B. została wydana powodom.

W dniu 13 czerwca 2014 r. powodowie w drodze sprzedaży zbyli udziały przysługujące im w prawie użytkowania wieczystego gruntu nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) oraz we własności budynku.

Pozwani wykonywali remonty w budynkach położonych na nieruchomości przy ul. (...), dokonali rozbudowy piętra. A. G., występując jako opiekun prawny powodów, sprzeciwiła się wykonywaniu przez pozwanych prac remontowych na ww. nieruchomości wskazując, iż pozwani nie są właścicielami nieruchomości a prace remontowe na nieruchomości są przez nich wykonywane na ich własne ryzyko. Postępowanie dotyczące zwrotu poniesionych przez pozwanych nakładów na rozbudowę piętra na ww. nieruchomości toczy się przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy pod sygnaturą I C 500/14 .

Przed Sądem Rejonowym w Bydgoszczy toczyła się sprawa z powództwa D. K. przeciwko P. K. i A. K. o zapłatę zaległego czynszu z tytułu najmu hal magazynowych mieszczących się na nieruchomości przy ul. (...) w B.. Prawomocnym wyrokiem wydanym przez Sąd Rejonowy w Bydgoszczy w dniu 2 czerwca 2011 r. w sprawie I C 990/10 powództwo zostało oddalone.

Przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy toczyło się postępowanie z powództwa powodów przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. o wydanie nieruchomości położonej w B. przy ul. (...). W związku z odzyskaniem przez powodów w toku tego postępowania nieruchomości, a następnie jej sprzedaży, pozew został cofnięty a postępowanie umorzono.

Miesięczny czynsz najmu należny od spółki z o.o. (...) wynosił 11.281,25zł. Miesięczny czynsz najmu należny od spółki (...) sp. z o.o. wynosił 6.732 zł. (...) sp. z o.o. (obecnie (...)) uiszczała na rzecz (...) sp. z o.o. tytułem najmu pomieszczeń o powierzchni 464,26 m⁽²⁾ wraz z korytarzem położonych w B. przy ul. (...) w okresie od lutego 2008 r. do listopada 2010 r. 281.639,41 zł.

Powyżej przedstawiony stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowody z dokumentów, zeznania świadka A. G., jak i zeznania powódki P. S. i zeznania pozwanego D. K. złożone w trakcie ich przesłuchania w charakterze stron.

Sąd I instancji uznał przedłożone do akt sprawy dowody z dokumentów za wiarygodne, bowiem żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności.

Jako wiarygodne Sąd Okręgowy uznał zeznania świadka A. G. złożone na okoliczności związane z ustaleniem władania przez pozwanych częścią przedmiotowej nieruchomości, wynajęciem jej spółkom (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o., jak i ustaleniem - czy i w jakim okresie czasu oraz w jakiej wysokości były pobierane z tego tytułu należności czynszowe. Zeznania świadka dotyczące powyższych okoliczności znajdowały potwierdzenie w przedłożonych do akt sprawy dowodach z dokumentów w postaci umów dotyczących wynajęcia nieruchomości spółkom (...) sp. z o.o. i (...) sp. z o.o. jak i w zeznaniach złożonych przez powódkę P. S., którym to zeznaniom Sąd Okręgowy również przyznał walor wiarygodności. Z zeznań świadka wynikało jednoznacznie, iż pozwani mając świadomość, iż nie przysługuje im tytuł prawny do części ww. nieruchomości pobierali należności czynszowe od ww. najemców, z należności tych nie rozliczyli się z powodami.

Jako wiarygodne Sąd I instancji uznał również zeznania pozwanego D. K.. Pozwany w złożonych zeznaniach nie kwestionował tego, iż zarówno pozwanemu jak i pozwanej (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. nie przysługiwał tytuł prawny do wynajmowanej przez nich części nieruchomości, twierdził jedynie, że posiadał upoważnienie od ówczesnego opiekuna małoletnich powodów A. G. do dysponowania i zarządzania częścią ww. nieruchomości. Okoliczność ta nie znalazła jednak potwierdzenia w materiale dowodowym przedmiotowej sprawy.

Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne.

W ocenie Sądu I instancji, zgłoszony przez pozwanych zarzut przedawnienia roszczenia był bezzasadny. Zgodnie z treścią przepisu art. 229 § 1 k.c. roszczenia właściciela przeciwko samoistnemu posiadaczowi o wynagrodzenie

za korzystanie z rzeczy, o zwrot pożytków lub o zapłatę ich wartości, jak również roszczenie o naprawienie szkody z powodu pogorszenia rzeczy przedawniają się z upływem roku od dnia zwrotu rzeczy. To samo dotyczy roszczeń samoistnego posiadacza przeciwko właścicielowi o zwrot nakładów na rzecz.

Z załączonego do akt sprawy protokołu wydania części nieruchomości przy ul. (...) w B. sporządzonego w formie aktu notarialnego wynika, iż powodowie władztwo nad ww. nieruchomością odzyskali w dniu 28 kwietnia 2014 r. Pozwy w przedmiotowej sprawie zostały wniesione odpowiednio w dniu 24 i w dniu 26 marca 2015 r., zatem przed upływem rocznego terminu wynikającego z treści przepisu art. 229 § 1 k.c. W związku z powyższym, roszczenia powodów z tytułu zwrotu pobranych pożytków nie uległy przedawnieniu.

Zgodnie z treścią przepisu art. 224 k.c. samoistny posiadacz w dobrej wierze nie jest obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy i nie jest odpowiedzialny ani za jej zużycie, ani za jej pogorszenie lub utratę. Nabywa własność pożytków naturalnych, które zostały od rzeczy odłączone w czasie jego posiadania, oraz zachowuje pobrane pożytki cywilne, jeżeli stały się w tym czasie wymagalne. Jednakże od chwili, w której samoistny posiadacz w dobrej wierze dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy, jest on obowiązany do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy i jest odpowiedzialny za jej zużycie, pogorszenie lub utratę, chyba że pogorszenie lub utrata nastąpiła bez jego winy. Obowiązany jest zwrócić pobrane od powyższej chwili pożytki, których nie zużył, jak również uiścić wartość tych, które zużył. Z kolei według treści przepisu art. 225 k.c. obowiązki samoistnego posiadacza w złej wierze względem właściciela są takie same jak obowiązki samoistnego posiadacza w dobrej wierze od chwili, w której ten dowiedział się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o wydanie rzeczy. Jednakże samoistny posiadacz w złej wierze obowiązany jest nadto zwrócić wartość pożytków, których z powodu złej gospodarki nie uzyskał, oraz jest odpowiedzialny za pogorszenie i utratę rzeczy, chyba że rzecz uległaby pogorszeniu lub utracie także wtedy, gdyby znajdowała się w posiadaniu uprawnionego.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wykazał jednoznacznie, iż po śmierci ojca powodów - L. K. nieruchomość położona w B. przy ul. (...) została objęta w posiadanie samoistne przez pozwanego D. K. i pozwaną spółkę z o.o. (...) (której pozwany D. K. jest prezesem zarządu).

W ocenie Sądu Okręgowego, zarówno pozwany D. K. jak i pozwana (...) sp. z o.o. byli samoistnymi posiadaczami ww. nieruchomości w złej wierze, bowiem od momentu objęcia nieruchomości w posiadanie nie dysponowali żadnym tytułem prawnym do sprawowania władztwa nad ww. nieruchomością, wiedząc, że stanowi ona własność powodów jako spadkobierców L. K.. Pozwany D. K. w umowie najmu z dnia 13 maja 2008 r. zawartej ze spółką (...) sp. z o.o. zawarł nawet zapis, że jako wynajmujący przejmuje na siebie całkowitą odpowiedzialność z tytułu ewentualnych roszczeń (...) lub jego następców prawnych wobec (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. lub jej następców prawnych, w związku z rozwiązaniem umowy najmu z dnia 17 listopada 2005 r. pomiędzy (...) sp. z o.o. a (...).

Sąd Okręgowy wskazał, że prezesem zarządu (...) S.A. (obecnie (...) sp. z o.o.) został po L. K. D. K., wcześniejszy członek Rady Nadzorczej (...) S.A., który miał pełną świadomość, iż pozwana spółka nie jest właścicielem nieruchomości przy ul. (...) i nie ma do niej żadnego tytułu prawnego. Mimo powyższych okoliczności (...) sp. z o.o. kontynuowała najem zapoczątkowany w 2007 roku.

Zgodnie z art. 210 k.s.h. w umowie między spółką a członkiem zarządu spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik. Naruszenie tego przepisu powoduje nieważność czynności prawnej na podstawie art. 58 § 1 k.c. Zatem (...) S.A. nie miała żadnego tytułu prawnego do nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), a w konsekwencji także do zawarcia umowy najmu z dnia 19 kwietnia 2007 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego, zgodzić się także należy z powodem, iż posiadanie pozwanych miało charakter posiadania samoistnego i charakteru takiego nie utraciło poprzez oddanie rzeczy w posiadanie zależne (art. 337 k.c.). Zgodnie z poglądem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2003 r., IVCKN 84/2001 - przejawem władztwa nad rzeczą nie musi być faktyczne korzystanie z nieruchomości. Takim przejawem może być także zawieranie umów na mocy których z nieruchomości mogą korzystać osoby trzecie. Fakt oddania rzeczy w posiadanie zależne ma jedynie znaczenie dla określenia rodzaju roszczeń przysługujących właścicielowi wobec każdej z tych osób. Zgodnie z

ugruntowaną linią orzecznictwa wykładnia art. 225 k.c., 224 § 2 k.c. i 230 k.c. stanowi, iż właścicielowi przysługuje wobec posiadacza samoistnego w złej wierze roszczenie o zwrot pobranych pożytków cywilnych a także zwrot pożytków, których z powodu złej gospodarki nie uzyskał. Wobec posiadacza zależnego właścicielowi przysługuje zaś roszczenie o korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego, czy też roszczenie windykacyjne (por. wyrok SN z 3 marca 2006 r., II CK 409/05, wyrok SN z dnia 31 marca 2004 r., II CK 102/03, wyrok SN z dnia 19 marca 2009 r., IV CSK 437/08, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 stycznia 2014 r. I ACa 1194/13).

Co istotne pozwany D. K., będący zarazem prezesem zarządu pozwanej spółki z o.o. (...) z siedzibą w B., w toku przedmiotowego postępowania nie kwestionował faktu, iż nie był nigdy właścicielem ww. nieruchomości, twierdził jedynie, że posiadał upoważnienie od ówczesnego opiekuna małoletnich powodów A. G. do dysponowania i zarządzania częścią ww. nieruchomości. Okoliczność ta, w ocenie Sądu Okręgowego, nie znalazła potwierdzenia w materiale dowodowym przedmiotowej sprawy a z kierowanych do pozwanego D. K. pism datowanych na dzień 20 grudnia 2010 r. i 19 września 2011 r. (k. 29-30) wynika jednoznacznie, iż A. G. sprzeciwiała się prowadzeniu przez pozwanego w imieniu powodów jakichkolwiek spraw dotyczących zarządu budynkiem położonym przy ul. (...), w szczególności pobierania czynszu od najemców. Co więcej, z uwagi na małoletniość powodów w tym okresie, ewentualne uregulowanie przez opiekuna prawnego małoletnich wtedy powodów sposobu sprawowania przez pozwanego zarządu ww. nieruchomości - jako czynność przekraczająca zwykły zarząd majątkiem małoletnich - wymagałaby zgodnie z art. 156 k.r.i.o. zgody sądu opiekuńczego.

Pozwany D. K. pobrał czynsz najmu od spółki z o.o. (...) w kwocie 394.843, 75 zł w okresie od lutego 2008 r. do końca 2010 r. (35 miesięcy x 11.281, 25zł), a pozwana spółka z o.o. (...) z siedzibą w B. pobrała czynsz najmu od spółki z o.o. (...) w okresie od lutego 2008 r. do listopada 2010 r. w kwocie 281.639,41 zł (żądanie pozwu dotyczyło kwoty 222.156 zł). Należności z tego tytułu stanowiące pożytki z nieruchomości winny zaś, jak zważył Sąd I instancji, przypadać powodom jako właścicielom nieruchomości. Pozwani, jako samoistni posiadacze nieruchomości w złej wierze, zobowiązani są zatem do zwrotu powodom pobranego przez nich czynszu z tytułu najmu jako pożytków z nieruchomości.

W ocenie Sądu Okręgowego, zgłoszony przez pozwanych zarzut potrącenia roszczenia z wierzytelnością pozwanej spółki względem powodów z tytułu nakładów poczynionych na nieruchomość położoną w B. przy ul. (...) w zakresie nadbudowy II piętra biurowca, które na dzień 3 marca 2016 r. wynosić miały 925.514 zł nie zasługiwał na uwzględnienie. Odnośnie zwrotu poniesionych przez pozwanych nakładów na nieruchomość przy ul. (...) w B. toczy się przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy odrębne postępowanie (sprawa I C 500/14). Nadto zgodnie z art. 226 § 2 k.c. samoistny posiadacz w złej wierze może żądać jedynie zwrotu nakładów koniecznych i to tylko o tyle o ile właściciel wzbogaciłby się bezpodstawnie jego kosztem. Pozwany nie wykazał zaproponowanymi dowodami, jakie z poczynionych nakładów były nakładami koniecznymi spełniającymi warunki wyżej cytowanego przepisu.

Mając powyższe okoliczności na względzie, Sąd I instancji orzekł jak w punktach 1, 2, 4, 5 wyroku na podstawie przepisu art. 224 k.c. w zw. z art. 225 k.c. O odsetkach ustawowych i odsetkach ustawowych za opóźnienie należnych powodom od pozwanego D. K. Sąd ten orzekł na podstawie art. 481 k.c. zasądzając je od dnia 24 marca 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

Dalej idące żądanie powoda A. K. w zakresie odsetek (powód domagał się ich od dnia 1 marca 2012 r., podczas gdy pozew w sprawie został złożony w dniu 24 marca 2015 r.) Sąd Okręgowy oddalił.

O odsetkach ustawowych i odsetkach ustawowych za opóźnienie należnych powodom od pozwanej (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. Sąd I instancji orzekł na podstawie przepisu art. 481 k.c. zgodnie z żądaniem pozwu w tym zakresie.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Na należne powodom, jako stronie wygrywającej proces, koszty postępowania złożyło się wynagrodzenie reprezentującego powodów w każdej sprawie pełnomocnika będącego adwokatem w kwocie 3.600 zł.

O kosztach sądowych Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Pozwani, jako przegrywający proces, winni ponieść koszty sądowe od uiszczenia których powodowie zostali zwolnieni. Na należne od pozwanych koszty sądowe złożyły się zatem opłaty od pozwów od uiszczenia których powodowie zostali zwolnieni – w sprawie I C 238/15 w kwocie 19.744 zł, zaś w sprawie I C 242/15 w kwocie 11.108 zł.

Apelację od tego wyroku złożyli pozwani, zaskarżając wyrok w całości.

W apelacji złożonej osobiście przez pozwanych zarzucili oni:

1) nierozpoznanie istoty sprawy poprzez pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego, polegające na naruszeniu:

a) art. 224 k.c. w zw. z art. 225 k.c. poprzez jego zastosowanie i błędne ustalenie, że pozwani byli posiadaczami przedmiotowej nieruchomości w złej wierze, a w rzeczywistości pozwani działali z upoważnienia opiekunki prawnej powodów A. G., a nadto istniały umowy najmu zawarte pomiędzy L. K. a (...) spółka z o.o. nie wypowiedziane, czy rozwiązane przez następców prawnych L. K., które swoim przedmiotem obejmowały przedmiotową nieruchomość;

b) art. 498 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji pominięcie zarzutu pozwanych o potrąceniu, w sytuacji gdy pozwani złożyli wobec powodów skutecznie oświadczenie o potrąceniu wierzytelności, które posiadali względem nich z tytułu wartości nakładów poczynionych na przedmiotową nieruchomość z wierzytelnościami dochodzonymi pozwem, które wskutek tego uległy umorzeniu w całości i tym samym nie było podstaw zasądzenia od pozwanych kwot wskazanych w pozwie;

c) art. 481 § 1 k.c. poprzez jego zastosowanie, podczas gdy w wyniku złożonego przez pozwanych oświadczenia o potrąceniu wierzytelności nastąpiło umorzenie wierzytelności powodów i tym samym nie było podstaw do żądania przez powodów należności wskazanych pozwem w zakresie należności głównej oraz należności ubocznych;

2) naruszenie prawa procesowego:

a) art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, które miały wpływ na wynik sprawy, a mianowicie całkowite pominięcie faktu istnienia wierzytelności pozwanych względem powodów, możliwości ich potrącenia oraz dokonania tej czynności w sposób skuteczny;

b) art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, które miało wpływ na wynik sprawy, a w konsekwencji sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego materiału dowodowego, polegające na nietrafnym przyjęciu, że powód udowodnił istnienie i wysokość swojego roszczenia, zaś pozwani tego nie uczynili, w szczególności w zakresie istnienia wierzytelności podlegających potrąceniu oraz dokonaniu skutecznego potrącenia.

W apelacji złożonej przez pełnomocnika pozwanych zarzucili oni:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 498 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy pozwani zgłosili w toku prowadzonego postępowania na rozprawie dnia 3 marca 2016 r. zarzut potrącenia, który jako spełniający warunki wskazane w treści art. 498 § 1 k.c. i nast. k.c. został w całości pominięty, a przyczyn jego nieuwzględnienia nie sposób doszukać się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku;

2. naruszenie przepisów prawa procesowego a mianowicie:

a. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów polegającej na przyjęciu przez Sąd w uzasadnieniu skarżonego wyroku, iż strona pozwana nie wykazała, jakie z poczynionych nakładów na biurowiec przy ul. (...) w B., były nakładami koniecznymi, podczas gdy Sąd w żadnej części uzasadnienia wyroku nie poddał jakiegokolwiek analizie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach postępowania prowadzonego przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy pod sygn. akt I C 500/14, a także nie dokonał analizy tychże dokumentów z uwzględnieniem tego, iż opiekun prawny małoletnich wówczas powodów złożył D. K. oświadczenie z dnia 22 września 2008 r.,

zgodnie z którym przekazał własność budynku biurowego na rzecz pozwanego D. K., a także wskazał na sposób rozliczania uzyskanych z tejże nieruchomości pożytków - z przeznaczeniem ich na koszty utrzymania, oraz remontów tej nieruchomości;

b. art. 6 k.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędne wyliczenie należności powodów tytułem pobranego czynszu najmu w sytuacji, gdy strona pozwana kwestionowała powództwo zarówno co do zasady, jak i co do wysokości, a więc kwestionowała także wysokość należnych powodom od pozwanych pożytków z najmu nieruchomości, na które składają się także między innymi:

- koszty zarządu nieruchomością sprawowanego przez pozwanych, które to stanowią nakład konieczny, a ich wysokość powinna być określona na kwotę stanowiącą nie mniej niż 10% wartości uzyskanych pożytków;
- dla (...) Sp. z o.o. za okres 2008-2010 to kwota 28.163,94 zł,
- dla D. K. za okres 2008-2010 to kwota 50.166,71 zł,
- koszty zakupu materiałów eksploatacyjnych w tym paliwa w celu ogrzania nieruchomości, które to stanowią nakład konieczny,
- koszty danin publicznoprawnych, w tym:
 - podatku VAT (w wysokości 23%): dla (...) Sp. z o.o. za okres 2008-2010 to kwota 50.787,37 zł; dla D. K. za okres 2008-2010 to kwota 90.464,52 zł;
 - i podatku dochodowego (w wysokości 19%): dla (...) Sp. z o.o. za okres 2008-2010 to kwota 43.861,89 zł; dla D. K. za okres 2008-2010 to kwota 78.128,47 zł,

które musiały zostać odprowadzone przez pozwanych na rzecz Skarbu Państwa, a których zwrot z uwagi na upływ czasu od wystawienia faktur VAT może okazać się w chwili obecnej niemożliwy, a które to stanowią nakład konieczny, a w tym zakresie Sąd przerzucił ciężar dowodów na stronę pozwaną, podczas gdy fakt kwestionowania przez nią wysokości roszczenia powinien skutkować tym, iż to strona powodowa musi zgłaszać wnioski dowodowe w celu wykazania zasadności wysokości zgłoszonego przez siebie w sprawie roszczenia, czego nie uczyniła w toku niniejszego postępowania;

c. art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 6 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie oraz ich niezastosowanie w sytuacji, gdy pozwani zgłosili zarzut dotyczący wysokości dochodzonego przez powodów roszczenia, a więc w tej sytuacji koniecznym było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu zarządu nieruchomościami w celu ustalenia kosztów sprawowania zarządu nieruchomością oraz tych kosztów, które były niezbędne do utrzymania przedmiotowej nieruchomości, w tym kosztów ogrzania nieruchomości, wykonania niezbędnych remontów;

d. art. 328 § 3 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i brak w uzasadnieniu wyroku przyczyn, z powodu których Sąd nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanych zarzutu potrącenia roszczeń - w tym zakresie Sąd nie wskazał w uzasadnieniu, którym dowodom z dokumentów wskazanych przez pozwanych, a znajdujących się w aktach postępowania prowadzonego przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy pod sygn. akt I C 500/14 dał wiarę, którym odmówił wiarygodności i dlaczego;

3. niezgodności ustaleń faktycznych Sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie poprzez błędne ustalenie przez Sąd I instancji, iż:

a. strona pozwana nie wykazała zaproponowanymi dowodami jakie z poczynionych nakładów na biurowiec przy ul. (...) w B., były nakładami koniecznymi, podczas gdy przeczą temu dowody z dokumentów znajdujących się w aktach I C 500/14 w postaci: faktur VAT, rachunków, umów o wykonanie usług budowlanych (dokumenty wymienione w treści załącznika do protokołu rozprawy z dnia 3 marca 2016 r. w punktach 1.1-2 i II.2), z treści których Sąd mógł

ustalić zakres tzw. nakładów koniecznych na rzeczoną nieruchomości, na które to składają się także wskazane przez pozwanego D. K. koszty zarządu nieruchomością, koszty ogrzewania nieruchomości i jej remontów;

b. pozwani przez cały okres objęty pozwem byli posiadaczami w złej wierze, podczas gdy w okresie od 19 kwietnia 2008 r., ale nie później niż od 22 września 2008 r. do połowy 2009 r. - pozwani dysponowali pozwoleniem oraz oświadczeniem opiekuna prawnego powodów, z treści którego wynikało, iż są oni uprawnieni do pobierania pożytków z przedmiotowej nieruchomości z przeznaczeniem ich na spłatę zadłużenia L. K. wobec pozwanych, a także w celu opłacenia kosztów utrzymania nieruchomości i kosztów związanych z zakończeniem nadbudowy drugiego piętra biurowca położonego w B. przy ul. (...);

c. koszty nadbudowy biurowca przy ul. (...) nie są tzw. nakładami koniecznymi, podczas gdy przeczą temu dowody z dokumentów znajdujących się w aktach I C 500/14, z treści których wynika, iż nadbudowa została rozpoczęta już przez L. K. za jego życia i była kontynuowana po jego śmierci przez i z środków finansowych pozwanych pochodzących, między innymi z pobranego czynszu od najemców tejże nieruchomości, na co zgodę wyraziły opiekunowie prawni powodów, w tym A. G. w treści oświadczenia z dnia 22 września 2008 r., oraz akceptował ten fakt poprzedni opiekun prawnych małoletnich powodów, który informację o takim stanie rzeczy powziął w czasie sporządzenia spisu inwentarza po zmarłym L. K..

Ponadto w imieniu pozwanego D. K. - działającego jako przedsiębiorca pod nazwą: (...) mając na uwadze konieczność uregulowania wzajemnych rozliczeń - pod warunkiem - uznania za uzasadnione roszczeń powodów z tytułu zwrotu pożytków w okresie od lutego 2008 r. do grudnia 2010 r. dotyczących nieruchomości położonej w B. przy ulicy (...), skarżący dokonali potrącenia:

1. wierzytelności (...) względem P. S. z tytułu: (1) połowy kosztów zarządu budynkiem biurowym przy ul. (...) w B. w okresie od 1 lutego 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. (faktura nr (...) z 14 marca 2016 r.), tj. kwota (+) 57.230,94 zł, (2) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 57.230,94 zł od dnia 17 marca 2016 r. (dzień następny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 2.151,26 zł, (3) połowy kosztów zakupu oleju opałowego do ogrzania biurowca (faktura nr (...) z 9 maja 2016 r.), tj. kwota (+) 62.036,47 zł, (4) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 62.036,47 zł od dnia 18 maja 2016 r. (dzień następny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 1.594,25 zł, zaś łącznie (+) 123.012,91 zł;

2. z wierzytelnością P. S. względem (...) z tytułu (1) zwrotu pożytków w okresie od lutego 2008 r. do grudnia 2010 r. dotyczących nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy 30 sierpnia 2016 r. sygn. akt I C 238/15 (pkt. 1 wyroku - należność główna), tj. kwota (+) 123.012,91 zł;

3. wierzytelności (...) względem A. K. z tytułu: (1) połowy kosztów zarządu budynkiem biurowym przy ul. (...) w B. w okresie od 1 lutego 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. (faktura nr (...) z 14 marca 2016 r.), tj. kwota (+) 57.230,94 zł, (2) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 57.230,94 zł od dnia 17 marca 2016 r. (dzień następny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 2.151,26 zł, (3) połowy kosztów zakupu oleju opałowego do ogrzania biurowca (faktura nr (...) z 9 maja 2016 r.), tj. kwota (+) 62.036,47 zł, (4) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 62.036,47 zł od dnia 18 maja 2016 r. (dzień następny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 1.594,25 zł, zaś łącznie (+) 123.012,91 zł;

4. z wierzytelnością A. K. względem (...) z tytułu (1) zwrotu pożytków w okresie od lutego 2008 r. do grudnia 2010 r. dotyczących nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy 30 sierpnia 2016 r. sygn. akt I C 238/15 (pkt. 2 wyroku - należność główna), tj. kwota (+) 123.012,91 zł.

W wyniku potrącenia wskazane wyżej wierzytelności umorzyły się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej, co oznacza, że:

a. wierzytelności powodów, wskazane w pkt. 2) i 4) powyżej w kwocie po 123.012,91 zł umorzyły się - w zakresie należności głównej;

b. z wierzytelnościami D. K. wskazanymi w pkt. 1) i 3) powyżej.

Ponadto w imieniu pozwanej (...) Sp. z o.o. z siedzibą w B., mając na uwadze konieczność uregulowania wzajemnych rozliczeń - pod warunkiem - uznania za uzasadnione roszczeń powodów z tytułu zwrotu pożytków w okresie od lutego 2008 r. do października 2010 r. dotyczących nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), skarżący dokonali potrącenia:

1. wierzytelności Spółki względem P. S. z tytułu: (1) połowy kosztów remontu powierzchni drogi i placu nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) (faktura nr (...) z 24 marca 2016 r.), tj. kwota (+) 32.214,01 zł, (2) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 32.214,10 zł od dnia 9 kwietnia 2016 r. (dzień następnny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 1.068,80 zł, (3) połowy kosztów zarządu budynkiem biurowym przy ul. (...) w B. w okresie od 1 lutego 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. (faktura nr (...) z 14 marca 2016 r.), tj. kwota (+) 34.149,06 zł, (4) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 34.149,6 zł od dnia 17 marca 2016 r. (dzień następnny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 1.283,63 zł, zaś łącznie (+) 68.715,51 zł;

2. z wierzytelnością P. S. względem Spółki z tytułu (1) zwrotu pożytków w okresie od lutego 2008 r. do października 2010 r. dotyczących nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy 30 sierpnia 2016 r. sygn. akt I C 238/15 (pkt. 4 wyroku - należność główna), tj. kwota (+) 68.715,51 zł;

3. wierzytelności Spółki względem A. K. z tytułu: (1) połowy kosztów remontu powierzchni drogi i placu nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) (faktura nr (...) z 24 marca 2016 r.), tj. kwota (+) 32.214,01 zł, (2) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 32.214,10 zł od dnia 9 kwietnia 2016 r. (dzień następnny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 1.068,80 zł, (3) połowy kosztów zarządu budynkiem biurowym przy ul. (...) w B. w okresie od 1 lutego 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. (faktura nr (...) z 14 marca 2016 r.), tj. kwota (+) 34.149,06 zł, (4) sumy skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 68.715,51 zł od dnia 17 marca 2016 r. (dzień następnny od dnia doręczenia ww. faktury) do dnia 29 września 2016 r., tj. kwota (+) 1.283,63 zł, zaś łącznie (+) 68.715,51 zł;

4. z wierzytelnością A. K. względem Spółki z tytułu (1) zwrotu pożytków w okresie od lutego 2008 r. do października 2010 r. dotyczących nieruchomości położonej w B. przy ul. (...), ustalonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy 30 sierpnia 2016 r. sygn. akt I C 238/15 (pkt. 5 wyroku - należność główna), tj. kwota (+) 68.715,51 zł.

W wyniku potrącenia wskazane wyżej wierzytelności umorzyły się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej, co oznacza, że:

a) wierzytelności powodów, wskazane w pkt. 2) i 4) powyżej w kwocie po 68.715,51 zł umorzyły się - w zakresie należności głównej;

b) z wierzytelnościami Spółki wskazanymi w pkt. 1) i 3) powyżej.

Dodatkowo skarżący wnieśli o przeprowadzenie dowodów z dokumentów wskazanych w apelacji.

Podnosząc wyżej wskazane zarzuty skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i obciążenie kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego udzielonego przez profesjonalnego pełnomocnika za I i II instancję, zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego udzielonego pozwanym przez adwokata za postępowanie odwoławcze według norm przepisanych, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego za dotychczasowe instancje. Dodatkowo wnieśli o zbadanie przez Sąd Apelacyjny zasadności zwolnienia powodów od kosztów postępowania.

W odpowiedzi na apelację powodowie domagali się jej oddalenia i zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego.

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2018 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku:

I. uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 4 i 8 całości oraz w punkcie 11 w części dotyczącej kwoty 5.554 zł i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego w tej części;

II. odrzucił apelację w części dotyczącej punktu 3;

III. oddalił apelację w pozostałym zakresie;

IV. zasądził od pozwanego D. K. na rzecz powodów kwoty po 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

V. zasądził od pozwanego (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. na rzecz powoda A. K. kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku wskazał, że apelacja pozwanego (...) spółki z o.o. w B. zasługiwała na uwzględnienie w zakresie, w jakim doprowadziła do częściowego uchylenia zaskarżonego wyroku, w pozostałym zakresie apelacja podlegała oddaleniu jako niezasadna.

Sąd Apelacyjny podzielił dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne i uczynił je podstawą również swojego rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił, że:

W dniu 2 września 2003 r. L. K. zawarł z (...) S.A. w B. umowę najmu lokalu użytkowego przy ul. (...), dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Bydgoszczy prowadzi KW nr (...). Umowa dotyczyła pomieszczeń administracyjnych o powierzchni 377 m². L. K. jako prezes zarządu reprezentował również wynajmującego (...) S.A. Aneksem do tej umowy, zawartym w dniu 1 czerwca 2007 r. powiększono powierzchnię wynajmowanych pomieszczeń administracyjnych do 464,26 m².

W dniu 19 kwietnia 2007 r. (...) S.A. zawarła z (...) spółką z o.o. umowę najmu nieruchomości położonej przy ul. (...). W umowie wskazano, że wynajmującemu przysługuje prawo swobodnego dysponowania częścią pomieszczeń socjalno- biurowych o powierzchni 464,26 m², natomiast wynajmujący jest właścicielem nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) przez Sąd Rejonowy w Bydgoszczy.

W dniu 14 marca 2016 r. D. K., jako sprzedawca, wystawił na powodów jako nabywców fakturę VAT nr (...) na kwotę 114.461,87 zł z tytułu zarządu budynkiem biurowym przy ul. (...) w B. za okres od 1 lutego 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. Faktura została powodom doręczona w 16 marca 2016 r.

W dniu 9 maja 2016 r. D. K., jako sprzedawca, wystawił na powodów jako nabywców fakturę VAT nr (...) na kwotę 124.072,93 zł z tytułu kosztów zakupu oleju opałowego do ogrzania biurowca za okres od lutego 2008 r. do grudnia 2010 r. oraz za okres od stycznia 2011 r. do kwietnia 2014 r. Faktura została powodom doręczona w dniu 17 maja 2016 r. Pismem z dnia 16 maja 2016 r. pozwany wezwał powodów do zapłaty kwoty 114.461,87 zł.

W dniu 14 marca 2016 r. (...) spółka z o.o. w B. jako sprzedawca wystawiła na powodów jako nabywców fakturę VAT nr (...) na kwotę 68.298,12 zł z tytułu zarządu budynkiem biurowym przy ul. (...) w B. za okres od 1 lutego 2008 r. do 30 kwietnia 2014 r. Faktura została powodom doręczona w 16 marca 2016 r. W dniu 24 marca 2016 r. (...) spółka z o.o. w B. jako sprzedawca wystawiła na powodów jako nabywców fakturę VAT nr (...) na kwotę 64.428,03 zł z tytułu remontu nawierzchni drogi i placu (...). Faktura została powodom doręczona w dniu 8 kwietnia 2016 r. Pismem z dnia 16 maja 2016 r. (...) spółka z o.o. w B. wezwała powodów do zapłaty kwoty 68.298,12 zł.

Obaj pozwani w dniu 29 września 2016 r. sporządzili oświadczenia o potrąceniu kwot wymienionych w fakturach z wierzytelnościami dochodzonymi przez powodów w niniejszym postępowaniu. Oświadczenia te zostały powodom doręczone w dniu 28 sierpnia 2016r.

D. K. został uznany za niewinnego popełnienia czynu z art. 284 § 1 k.k. polegającego na przywłaszczeniu w okresie od stycznia 2008 roku do września 2010 roku pieniędzy w kwocie co najmniej 150.00 zł na szkodę Partycji i A. K..

W sprawie z powództwa P. S. przeciwko (...) spółce z o.o. w B. o zapłatę kwoty 140.085 zł toczy się postępowanie przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy w sprawie VIII GC5/16. W postępowaniu tym, w odpowiedzi na pozew, pozwany zgłosił zarzut potrącenia wierzytelności dochodzonej pozewem z wierzytelnością pozwanej w kwocie 925.514 zł z tytułu nakładów jakie pozwana poczyniła na nieruchomości powodów, a co do której to wierzytelności toczy się postępowanie przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy w sprawie I C 500/14. Odpis odpowiedzi na pozew został doręczony pełnomocnikowi powódki P. S. w dniu 1 grudnia 2014r.

Sąd Apelacyjny oddalił wniosek o zwieszenie postępowania uznając, że nie istnieją przeszkody do orzekania w przedmiotowej sprawie, skoro wynik niniejszego postępowania nie zależy od wyniku sprawy karnej dotyczącej A. G. i powodów, co najwyżej mógł mieć znaczenie dla oceny możliwości korzystania przez powodów ze zwolnienia od kosztów postępowania. W ocenie Sądu Apelacyjnego, wniosek ten w istocie zmierzał do nieuzasadnionego przedłużania postępowania. Przedłożone przez pozwanych dokumenty na okoliczność skierowania przeciwko A. G. oraz powodom aktu oskarżenia nie przesądzają o tym, że sytuacja rodzinna i majątkowa powodów uległa zmianie i uzasadnia obecnie cofnięcie przyznanego im zwolnienia od kosztów sądowych.

Sąd Apelacyjny zważył, że apelacja złożona przez pełnomocnika pozwanych oraz apelacja sporządzona przez pozwanych zmierzały przede wszystkim do wykazania skuteczności podjętej przez pozwanych obrony podniesionym zarzutem potrącenia. Zasadność tych zarzutów należało osobno odnieść do sytuacji procesowej pozwanej (...) spółki z o.o. oraz osobno do pozwanego D. K., bowiem sprawy przeciwko obu pozwanym wprawdzie zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia, ale mimo to zachowały swój autonomiczny charakter.

Sąd Apelacyjny wskazał, że aby mogło dojść do potrącenia wierzytelności obu stron muszą być spełnione łącznie cztery przesłanki: wzajemność wierzytelności, jednorodzaowość świadczeń, wymagalność wierzytelności i zaskarżalność wierzytelności. Przede wszystkim jednak o potrąceniu wierzytelności można mówić jedynie wówczas, gdy wierzytelność taka istnieje. Przez zarzut w sensie materialnoprawnym należy rozumieć uprawnienie polegające na odmowie spełnienia roszczenia (Radwański, Prawo cywilne, 2005, s. 92). Od tak pojmowanego zarzutu odróżnić trzeba zarzut w sensie prawnoprocesowym, który definiowany jest jako twierdzenie pozwanego o istnieniu określonej okoliczności faktycznej niesprzeczne z twierdzeniami powoda, ale uzasadniające skutek skierowany przeciwko powództwu (W. Broniewicz, Postępowanie cywilne, s. 192). W ramach tej ostatniej kategorii wyodrębnia się natomiast zarzuty procesowe oraz merytoryczne, w zależności od tego, czy dotyczą one nieprawidłowości we wszczęciu procesu, czy istoty sprawy. Szczególną postacią zarzutów merytorycznych są z kolei zarzuty stanowiące twierdzenie pozwanego o przysługującym mu prawie, o które mógłby wytoczyć powództwo. Należy do nich prawnoprocesowy zarzut potrącenia (W. Broniewicz, Postępowanie cywilne). Koniecznym elementem materialnoprawnego zarzutu potrącenia jest oświadczenie woli wierzyciela. W przypadku podniesienia przez pozwanego zarzutu prawnoprocesowego mamy natomiast do czynienia z oświadczeniem wiedzy o pewnym fakcie, tj. umorzeniu wierzytelności (M. Pyziak-Szafnicka, Potrącenie, s. 237). W uchwale składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 19 października 2007 r., III CZP 58/07 wskazano, że oświadczenie o potrąceniu może być składane poza jakimkolwiek postępowaniem toczącym się z powództwa wierzyciela wzajemnego i podlega ogólnym przepisom co do sposobu i chwili złożenia (art. 60 i 61 k.c.). Jeżeli zostanie złożone skutecznie, ze względu na skutek umarzający, tworzy nową treść stosunku prawnego między stronami wykraczającą, ze względu na konsekwencje mocy wstecznej, nawet poza treść zobowiązania z chwili złożenia oświadczenia. Jeżeli dojdzie do procesu o roszczenie wierzyciela wzajemnego, obrona pozwanego nie może polegać na podniesieniu zarzutu potrącenia, lecz zarzutu nieistnienia roszczenia powoda ze względu na umorzenie wierzytelności przed wszczęciem procesu. Wytoczenie powództwa przez wierzyciela wzajemnego nie pozbawia pozwanego uprawnienia do dokonywania

czynności prawnych prowadzących do wygaśnięcia dochodzonej wierzytelności. Jeżeli jest on również wierzycielem powoda, może w szczególności złożyć oświadczenie o potrąceniu. Dokonanie tego poza procesem, w razie spełnienia się przesłanek materialnoprawnych, doprowadzi do wygaśnięcia wierzytelności i w zależności od etapu postępowania może wpłynąć na treść rozstrzygnięcia o zasadności powództwa.

Sąd Apelacyjny jednocześnie podzielił w pełni stanowisko prezentowane w orzecznictwie, w świetle którego, aby zarzut potrącenia mógł być zgłoszony skutecznie, niezbędnym jest wykazanie przez pozwanego złożenia materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu w sposób wymagany prawem, a także zasadności tego potrącenia poprzez wykazanie istnienia wierzytelności, która została przedstawiona do potrącenia, w tym także wysokości tej wierzytelności (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 kwietnia 2015 r., VI ACa 787/14, LEX nr 1808801). Poza wymogiem oświadczenia o potrąceniu pozwany powinien zindywidualizować swoją wierzytelność, skonkretyzować jej zakres przedstawiony do potrącenia z wierzytelnością powoda, wskazać przesłanki jej powstania, wymagalności i wysokości oraz dowody w celu ich wykazania.

Jak podał Sąd Apelacyjny, w przedmiotowej sprawie pełnomocnik pozwanych na rozprawie w dniu 3 marca 2016r. w obecności powódki P. S. zgłosił do potrącenia z wierzytelnościami dochodzonymi pozwem wierzytelność (...) spółki z o.o. w B. w kwocie 925.514 zł, co do której toczy się pomiędzy stronami spór przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy w sprawie I C 500/14. Ponadto pełnomocnik pozwanego zgłosił procesowy zarzut potrącenia.

W tych okolicznościach Sąd odwoławczy uznał, że pozwana (...) skutecznie, wobec obecnej na sali rozpraw powódki P. S., złożyła oświadczenie o potrąceniu. Oświadczenie to zostało złożone zgodnie z dyspozycją art. 499 k.c. Spełniało ponadto wymogi wynikające z art. 498 k.c. Skoro bowiem pomiędzy stronami toczy się spór przed sądem o zasadność i wysokość wierzytelności zgłoszonej do potrącenia, to znaczy, że jest ona wymagalna. Przyjąć bowiem należy, że nawet jeżeli przez wytoczeniem powództwa spółka nie wzywała powódki do zapłaty, to za takie wezwanie uznać należy doręczony jej odpis pozwu. Pozwana domagała się przeprowadzenia dowodu z akt sprawy I C 500/14 na okoliczność istnienia wierzytelności zgłoszonej do potrącenia i jej wysokości. Uzasadnienie Sądu a quo jest lakoniczne, w zakresie w jakim Sąd ten uznał, że zgłoszony zarzut potrącenia nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy nie wyjaśnił, czy uznał go za nieudowodniony czy za niedopuszczalny skoro toczy się co do tej wierzytelności inne postępowanie. Fakt, że określona wierzytelność jest objęta postępowaniem sądowym, nie wyklucza natomiast jej skutecznego potrącenia w jakiegokolwiek fazie innego postępowania. Inaczej jest w odniesieniu do zarzutu potrącenia. Jako czynność procesowa, polegająca na powołaniu się na pewien fakt i wynikające z niego skutki prawne, podlega normom postępowania regulującym do kiedy dane fakty mogą być przytaczane (por. wyrok SN z dnia 9 października 2003 r., V CK 319/02).

Tymczasem Sąd Okręgowy stwierdził jedynie, że pozwany nie wykazał zaproponowanymi dowodami, jakie z poczynionych nakładów były nakładami koniecznymi.

Odnosząc się do tego stwierdzenia Sąd Apelacyjny wskazał, że w apelacji pozwani dołączając prawomocny wyrok uniewinniający D. K. od popełnienia przestępstwa z art. 284 § 1 k.k. usiłują wykazać, że posiadali nieruchomości powodów w dobrej wierze w okresie objętym pozwami. Z tym stanowiskiem, w ocenie Sądu odwoławczego, nie sposób się jednak zgodzić, a wnioski wyciągnięte przez Sąd a quo z ustalonego stanu faktycznego na okoliczność posiadania nieruchomości przez pozwanych w złej wierze są prawidłowe. Przede wszystkim, na mocy art. 11 k.p.c. wyrok uniewinniający D. K. nie był dla sądów cywilnych wiążący, a Sądy obu instancji winny były dokonać własnych ustaleń faktycznych w sprawie. Ponadto nawet z uzasadnienia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy w sprawie XI K 96/12 wynika, że sąd w sprawie karnej abstrahuje od skuteczności oświadczenia złożonego przez A. G. na gruncie cywilistycznym. Natomiast w tym postępowaniu Sąd Okręgowy takiej oceny dokonał i jest ona prawidłowa. Chybiony zatem był zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 224 k.c. w zw. z art. 225 k.c. Wbrew opinii skarżących, upoważnienie opiekunki prawnej powodów do przejęcia i dysponowania nieruchomością powodów przez pozwanych, jako wyrażone bez uprzedniego uzyskania zgody sądu opiekuńczego, było prawnie nieskuteczne. Natomiast pozwany D. K., również jako prezes spółki (...), miał pełną świadomość stanu prawnego nieruchomości po śmierci jego brata. Co istotne zeznał na rozprawie w dniu 3 marca 2016r., że notariusz informował go, że będzie potrzebna zgoda sądu. W tych okolicznościach nie sposób uznać, aby ten stan wiedzy pozwanego mógł usprawiedliwiać jego przeświadczenie,

że przysługuje mu jakiś tytuł prawny do dysponowania nieruchomością małoletnich wtedy współwłaścicieli. Słusznie Sąd Okręgowy uznał również, że nieważna była czynność prawna polegająca na zawarciu umowy najmu pomieszczeń biurowych pomiędzy dawnym właścicielem L. K. a (...) S.A. w B., którą w tej umowie L. K. reprezentował jako prezes zarządu, niemniej jednak podstawą prawną do uznania tej umowy za nieważną był przepis art. 379 ust. 1 k.s.h. W tych okolicznościach spółka (...) nie posiadała skutecznego uprawnienia do dysponowania powierzchnią biurową i jej podnajmowania innym podmiotom.

Sąd Apelacyjny nie zgodził się z Sądem Okręgowym, że pozwana spółka nie wykazała, które z nakładów poczynionych na nieruchomość powodów są konieczne. Pozwana domagała się przeprowadzenia dowodu z określonych dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, w tym z opinii biegłego, z której wynika, że biegły zakwalifikował wszystkie nakłady jako konieczne. Wprawdzie postępowanie w sprawie I C 500/14 nie zostało zakończone, ale rzeczą Sądu Okręgowego było w takim wypadku rozważenie zawieszenia postępowania w tym zakresie.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 328 § 3 k.p.c. Sąd Apelacyjny stwierdził, że tak postawiony zarzut jest oczywiście niezasadny, bowiem przepis art. 328 nie zawiera § 3, niemniej jednak z rozwinięcia zarzutu wynikało, że skarżącemu chodziło o naruszenie przepisu art. 328 § 2 k.p.c. Faktycznie Sąd Okręgowy zaniechał oceny dokumentów z akt sprawy I C 500/14, z których przeprowadził dowód, nie przywołał ich w uzasadnieniu swojego rozstrzygnięcia i nie ocenił ich wiarygodności. Jest to uchybienie, które miało wpływ na wynik sprawy, skoro dowody z akt I C 500/14 zmierzały do wykazania wysokości wierzytelności zgłoszonej do potrącenia, były zatem przedmiotem materialnoprawnej obrony pozwanej. Skuteczny, zdaniem Sądu odwoławczego, okazał się w związku z tym zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. - ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd I instancji jest w tym zakresie newszechstronna i pomija zasadniczą część tego materiału. W tym zakresie słuszny okazał się zarzut nierozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy.

Sąd Apelacyjny ocenił przy tym, czy nie doszło już do umorzenia wierzytelności pozwanej na skutek zgłoszenia takiego zarzutu w innym postępowaniu co do tej samej wierzytelności. Powodowie wskazywali bowiem w toku postępowania apelacyjnego, że podniesiony przez pozwaną zarzut potrącenia w niniejszym postępowaniu jest nieskuteczny, bowiem pozwana już w innym postępowaniu wcześniej podniosła zarzut potrącenia z tą samą wierzytelnością, którą zgłosiła do potrącenia w przedmiotowej sprawie. W tych okolicznościach zbadania przez Sąd Apelacyjny wymagały akta sprawy VIII GC 5/16 Sądu Okręgowego w Bydgoszczy. Wynikało z nich, że faktycznie pozwana podniosła zarzut potrącenia tej samej wierzytelności wcześniej, zanim uczyniła to w niniejszym postępowaniu. Należy jednakże mieć na względzie fakt, że w sprawie VIII GC 5/16 powódka domaga się zasądzenia kwoty 140.085 zł, która łącznie z kwotą dochodzoną przez powódkę P. S. w niniejszym postępowaniu pozostaje nadal w zdecydowanie niższej wysokości niż wierzytelność pozwanej zgłoszona w obu tych postępowaniach do potrącenia. Przy uwzględnieniu skutku z art. 498 § 2 k.c. nadal zatem zgłoszenie do potrącenia wierzytelności przez pozwaną pozostawało co do zasady prawnie możliwe.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, wbrew twierdzeniu powódki oświadczenie złożone jej przez spółkę nie zostało dokonane pod warunkiem. Oczywiście ze względu na konstytutywny (kształtujący) charakter oświadczenia o potrąceniu niemożliwe jest złożenie go pod warunkiem oraz z zastrzeżeniem terminu. Dopuszczalne natomiast jest zgłoszenie w toku procesu zarzutu potrącenia w formie ewentualnej tj. na wypadek uznania przez sąd podważanej przez pozwanego wierzytelności powoda, bądź nieuwzględnienia przez sąd innych zarzutów merytorycznych pozwanego przeciwko dochodzonej wierzytelności. W takiej właśnie formie uczyniła to pozwana spółka.

Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok w zakresie, w jakim dotyczył rozstrzygnięcia o żądaniu powódki P. S. przeciwko (...) spółce z o.o. w B. nie mógł się ostać. Przedwcześnie bowiem Sąd Okręgowy uznał, że zgłoszony przez pozwaną zarzut potrącenia nie zasługuje na uwzględnienie. W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w punktach 4 i 8 w całości, a w punkcie 11 w zakresie, który odnosił się do żądania rozstrzygniętego punktem 4.

Sąd Apelacyjny wskazał, że ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy oceni zasadność i wysokość wierzytelności pozwanej spółki zgłoszonej do potrącenia przy uwzględnieniu dotychczas zgłoszonych dowodów. Sąd Okręgowy winien rozważyć potrzebę zawieszenia niniejszego postępowania, skoro w przedmiocie tej wierzytelności toczy się postępowanie przed Sądem Okręgowym w Bydgoszczy pod sygnaturą akt I C 500/14.

W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny uznał, że apelacja pozwanych była niezasadna.

Wbrew zarzutom obu apelacji, obaj pozwani nie złożyli powodowi A. K. skutecznego oświadczenia o potrąceniu swoich wierzytelności. Zgodnie bowiem z treścią art. 499 k.c. potrącenia dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie staje się skuteczne dopiero z chwilą, gdy doszło do wierzyciela wzajemnego w taki sposób, że ten mógł zapoznać się z jego treścią (art. 61 k.c.). Rozważając tę kwestię Sąd Apelacyjny wskazał, że w praktyce sądowej dominuje zapatrywanie upoważniające w sposób dorozumiany pełnomocnika procesowego do skutecznego złożenia imieniem mocodawcy oświadczenia o potrąceniu, z uwagi na celowość procesową takiego działania, przy jednoczesnym wykluczeniu jego umocowania do odebrania takiego oświadczenia od strony przeciwnej. Pogląd bezwzględnie zakazujący pełnomocnikowi podejmowania takich czynności, z uwagi na literalną treść art. 91 k.p.c., jawi się jako nadmiernie formalistyczny. W orzecznictwie sądowym przeważa pogląd, że pełnomocnik procesowy jest wprawdzie umocowany do złożenia, imieniem mocodawcy, materialnego oświadczenia o potrąceniu wierzytelności, a takie uprawnienie w sposób dorozumiany mieści się w zakresie pełnomocnictwa procesowego, jako upoważnienie do podjęcia celowego działania zmierzającego do wygrania procesu. Nie jest natomiast umocowany do odebrania ze skutkiem dla mocodawcy oświadczenia o potrąceniu od strony przeciwnej. W przypadku przyjmowania przez pełnomocnika procesowego strony w imieniu mocodawcy oświadczeń kształtujących jego sytuację materialnoprawną, nie sposób rozszerzać zakresu pełnomocnictwa przez wykładnię celowościową, skoro z procesowego punktu widzenia byłoby to niekorzystne dla strony rozszerzenie zakresu umocowania wywołujące skutek w postaci dojścia do adresata materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu. Nie można zatem, zdaniem Sądu odwoławczego, zaaprobować tezy jakoby taki zakres pełnomocnictwa był efektem celowego działania mocodawcy nakierowanego na wygranie procesu [...] Skoro oświadczenie o potrąceniu może wywrzeć skutek dopiero z chwilą dojścia do adresata (art. 61 k.c.), to zawarte w odpowiedzi na pozew oświadczenie o potrąceniu doręczone jedynie nieumocowanemu do jego przyjęcia pełnomocnikowi powoda nie może być ocenione jako skuteczne. Przewidziany w art. 91 k.p.c. zakres umocowania nie uprawnia pełnomocnika procesowego z mocy ustawy do złożenia materialnoprawnego oświadczenia o potrąceniu, ani do odbierania takich oświadczeń. O ile dopuszczalne jest ustalenie w oparciu o okoliczności danej sprawy, że pełnomocnikowi procesowemu zostało udzielone pełnomocnictwo do złożenia oświadczenia o potrąceniu w sposób dorozumiany (choć w niniejszym przypadku brak jest podstaw i ku temu), to nie może to dotyczyć udzielenia pełnomocnictwa do przyjęcia takiego oświadczenia, gdyż nie można domniemywać, że strona akceptuje przyjęcie w jej imieniu, sprzecznego z jej interesem prawnym oświadczenia przeciwnika. Pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje umocowania do złożenia, ani też do przyjęcia oświadczenia o potrąceniu z tym, że co do złożenia takiego oświadczenia można przyjąć, iż zostało ono udzielone w sposób dorozumiany, gdyż jest to w interesie mocodawcy (zmierza do wygrania przez mocodawcę procesu), ale nie dotyczy to przyjęcia takiego oświadczenia, bowiem wywołuje ono dla strony niekorzystne skutki. Konieczne jest więc tutaj albo pełnomocnictwo szczególne lub doręczenie takiego oświadczenia stronie osobiście (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 18 grudnia 2013 r., I ACa 619/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 listopada 2013 r., I ACa 532/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 29 maja 2013 r., I ACa 89/13).

Jak zważył Sąd Apelacyjny, w przedmiotowej sprawie pełnomocnik pozwanych złożył oświadczenie o potrąceniu oraz zgłosił stosowny zarzut na rozprawie w dniu 3 marca 2016 r., oraz w załączniku do protokołu rozprawy, zatem w piśmie, które nie podlega doręczeniu stronie przeciwnej. Na rozprawie przed Sądem Okręgowym obecna była jedynie powódka P. S. oraz pełnomocnik obu powodów, któremu udzielili oni pełnomocnictwa procesowego, nie był on natomiast umocowany przez A. K. do odebrania w jego imieniu materialnoprawnego oświadczenia o dokonaniu potrącenia. Pozwani nie wskazywali, że takie oświadczenie zostało przez ich doręczone A. K. w taki sposób, że mógł się zapoznać z jego treścią.

W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty pozwanych zawarte w apelacji były całkowicie chybione w zakresie w jakim odnosiły się do tego powoda.

Odnośnie natomiast zarzutu potrącenia wierzytelności pozwanego D. K. z wierzytelnościami dochodzonymi przez obu powodów w niniejszym postępowaniu Sąd Apelacyjny wskazał, że wyniki postępowania prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Bydgoszczy w sprawie I C 990/10, prawomocnie zakończony wyrokiem Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 17 listopada 2011 r. sygn. akt II Ca 560/11 wskazują, iż pozwanemu nie przysługuje wierzytelność zgłoszona do potrącenia. Zatem pozwany nieskutecznie w tym postępowaniu podjął się obrony poprzez podniesienie zarzutu potrącenia wierzytelności, co do której jego powództwo zostało oddalone w innej sprawie.

Zarzuty naruszenia prawa procesowego, jak i materialnego w zakresie, w jakim odnosiły się rozważanych wyżej kwestii okazały się nieskuteczne. Skoro nie doszło do skutecznego złożenia powodowi A. K. oświadczenia o potrąceniu wierzytelności pozwanych, a ponadto jak się okazało zgłoszona przez D. K. do potrącenia wierzytelność nie istnieje, to bezprzedmiotowe również w tym zakresie okazały się zgłoszone w toku postępowania apelacyjnego wnioski dowodowe.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew zarzutom apelacji powodowie w zakresie w jakim apelacja podlegała oddaleniu udowodnili swoje żądanie co do wysokości. Wysokość ta wynikała w umów najmu złożonych do akt sprawy. Powodowie domagali się zwrotu pożytków cywilnych w postaci nienależnie pobranych przez pozwanych kwot czynszu najmu nieruchomości należącej do powodów. Jeżeli zdaniem skarżących należności pobierane tytułem czynszu winny zostać pomniejszone o jakieś kwoty wydatków poniesionych na utrzymanie nieruchomości, to rzeczą pozwanych było te okoliczności we właściwym czasie podnieść i udowodnić. Poniesienie tych okoliczności w apelacji Sąd Odwoławczy uznał za spóźnione, a dodatkowo za nieudowodnione. Należy przy tym mieć na względzie fakt, że zarzut ten pozostaje w związku z nowymi okolicznościami, na jakie wskazywali w apelacji pozwani. Po wydaniu przez Sąd Okręgowy zaskarżonego wyroku podnieśli oni bowiem kolejny zarzut potrącenia oraz złożyli kolejne oświadczenie o potrąceniu swoich wierzytelności z tytułu kosztów zarządu nieruchomości, kosztów jej ogrzania, wydatków na remont drogi i placu. Co do tej ostatniej wierzytelności z faktury VAT nie wynika, w jakim okresie remont ten był przeprowadzany, natomiast co do pozostałych wierzytelności z samych faktur wynika, że dotyczą one okresu przypadającego na długo przed wydaniem zaskarżonego wyroku. Już z tego względu zarzut potrącenia uznać należało za nieskuteczny. Zgłoszenie zarzutu potrącenia w postępowaniu apelacyjnym podlega ograniczeniom dowodowym przewidzianym dla tego stadium postępowania sądowego. Oznacza to ograniczenie skutecznego powołania się na zarzut potrącenia do granic stanu faktycznego już wykazanego przed sądem pierwszej instancji lub okoliczności opartych na nowych faktach i dowodach dopuszczalnych w postępowaniu przed sądem apelacyjnym (por wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 maja 2013 r., V ACa 638/12).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, z dotychczas zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie sposób wyprowadzić wniosków o zasadności wierzytelności zgłoszonych do potrącenia w postępowaniu odwoławczym. Podkreślić należy, że przepis art. 498 § 2 k.c. określa podstawowy skutek potrącenia, który polega na tym, że obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej (por. wyrok SN z dnia 6 września 1983 r., IV CR 260/83, OSNC 1984, Nr 4, poz. 59; wyrok SN z dnia 15 maja 2012 r., III CSK 302/12, LEX nr 1353208). Jednakże dla uznania, że potrącenie wywołało skutek prawny w postaci wygaśnięcia (umorzenia) wzajemnych wierzytelności, nie wystarcza samo powoływanie się przez składających oświadczenie o potrąceniu na fakt przysługiwania mu wierzytelności przeznaczonej do potrącenia. Musi jeszcze zostać udowodnione istnienie tej wierzytelności (wyrok SN z dnia 14 listopada 2006 r., II CSK 192/2006, LEX nr 233059; wyrok SN z dnia 16 listopada 2006 r., II CSK 173/2006, LEX nr 488982). Takiego dowodu pozwani nie zaferowali ani w postępowaniu przed Sądem a quo, ani w postępowaniu apelacyjnym. W konsekwencji ich zarzut zgłoszony w postępowaniu apelacyjnym również okazał się nieskuteczny.

W tych okolicznościach za całkowicie chybiony Sąd Apelacyjny uznał zarzut naruszenia przepisu art. 278 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 6 k.c. Przy czym skarżący zarzucali jednocześnie błędne zastosowanie tych przepisów przez Sąd I instancji jak i błędne ich niezastosowanie, co już z tych względów wyklucza możliwość uznania tak postawionego zarzutu za zasadny, z uwagi na jego wewnętrzną sprzeczność. Tym zarzutem skarżący zmierzają do wykazania,

że skoro zaprzeczyli zasadności pozwu co do wysokości dochodzonego roszczenia, to w tej sytuacji koniecznym było z urzędu przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu zarządu nieruchomością, w celu ustalenia kosztów sprawowania zarządu nieruchomością. Przepis art. 232 zdanie drugie k.p.c. daje wprawdzie możliwość sądowi dopuszczenia dowodu niewskazanego przez stronę. Sąd Najwyższy prezentuje pogląd, że zasada kontradiktoryjności nie wyłącza działania sądu z urzędu dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego, nie sposób było uznać, że działanie Sądu *ex officio* winno nastąpić w przedmiotowej sprawie. Przede wszystkim pozwani od początku postępowania byli reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika, który w lakonicznych odpowiedziach na pozwu zarzucił wprawdzie, że powodowie nie udowodnili swoich żądań co do zasady i co do wysokości. Nie wskazywał jednakże, że pozwani ponosili i ewentualnie jakie wydatki na nieruchomość, o które wartość pożytków winna zostać pomniejszona. Nie powoływali żadnych okoliczności, które następnie mogłyby być przedmiotem postępowania dowodowego. Pozwani nie naprowadzili zatem Sądu Okręgowego na okoliczności, co do których miałyby ocenić konieczność prowadzenia postępowania dowodowego, a tym bardziej z urzędu. Już z tego względu zarzut pozwanych był całkowicie chybiony. Ponadto w przedmiotowej sprawie nie istniała potrzeba pozyskania wiadomości specjalnych, skoro wysokość żądania wynikała z przedłożonych do pozwu dokumentów - umów najmu, niekwestionowanych przez stronę przeciwną przede wszystkim w zakresie wysokości czynszu. W tych okolicznościach nie sposób uznać, aby pozwani poprzez wyżej wskazany zarzut mogli skutecznie przerzucać na Sąd Okręgowy odpowiedzialność za niepodjęcie skutecznej obrony przed żądaniem pozwu.

Niezasadny, zdaniem Sądu Apelacyjnego, był też zarzut naruszenia przepisu art. 481 § 1 k.c. poprzez jego zastosowanie. Skoro zarzuty potrącenia okazały się nieskuteczne to nie doszło do umorzenia wierzytelności powodów, objętych żądaniem pozwu, zatem należały się im odsetki ustawowe za opóźnienie.

W kontekście powyższych rozważań Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanych w pozostałym zakresie jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego w zakresie, w jakim apelacja pozwanych podlegała oddaleniu Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 98 §§ 1 i 3 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, przy uwzględnieniu stawki wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi powodów w wysokości obowiązującej w dacie złożenia apelacji oraz przy uwzględnieniu wartości przedmiotu zaskarżenia.

Zażalenie na punkt pierwszy powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego złożyła powódka P. S.. Zarzuciła w nim naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez błędną wykładnię nierozpoznania istoty sprawy a także naruszenie art. 192 pkt 1 k.p.c. przez przyjęcie, że dopuszczalne jest przedstawienie do potrącenia w toku procesu wierzytelności objętej sporem rozpoznawanym przez inny sąd.

Postanowieniem z dnia 29 listopada 2018 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym i pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Sąd Najwyższy uznał, że wskazane przez Sąd Apelacyjny uchybienia Sądu pierwszej instancji nie uzasadniają twierdzenia, iż nie została rozpoznana istota sprawy. Wystarczające w tym zakresie pozostawało uwzględnienie, że Sąd pierwszej instancji rozpoznał i ocenił merytoryczny zarzut pozwanej spółki oparty na umorzeniu wzajemnej wierzytelności powódki na skutek potrącenia. Fakt, czy ocena ta była błędna i nie została poparta wszechstronnym rozważeniem materiału dowodowego, jak również lakoniczność uzasadnienia pierwszoinstancyjnego, nie oznacza nierozpoznania sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Te wadliwości powinny być, zdaniem Sądu Najwyższego, usunięte w postępowaniu apelacyjnym. W przyjętym w polskim modelu apelacji (apelacja pełna), postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jego przedmiotem jest także rozpoznanie zgłoszonego w pozwie żądania, nie zaś wyłącznie kontrola zaskarżonego orzeczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55).

W ocenie Sądu Najwyższego nie zasługiwał na uwzględnienie drugi z podniesionych w zażaleniu zarzutów odwołujący się do treści art. 192 pkt 1 k.p.c. Dopuszczalne jest potrącenie wierzytelności, o którą toczy się proces przed innym

sądem. Wynikało to zresztą z samego zażalenia, w którym podkreśla się, że nie ma formalnie zakazu zgłoszenia zarzutu wierzytelności także wtedy, gdy zgłaszający zarzut wystąpił o zaspokojenie tej samej wierzytelności w odrębnym procesie. Jest to stanowisko zbieżne z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, iż zarzut potrącenia jest środkiem obrony pozwanego, a nie formą dochodzenia roszczenia. Jak wskazano, nieuwzględnienie zatem przez sąd zarzutu potrącenia nie wywołuje stanu sprawy osądzonej i nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu w oddzielnej sprawie roszczenia objętego tym zarzutem.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Na wstępie wskazać należy, iż przedmiotem rozpoznania Sądu Apelacyjnego jest obecnie tylko kwota 111.078 zł, której zasądzenia domagała się powódka P. S. od pozwanej spółki oraz zasadność zarzutu potrącenia zgłoszonego przez tę spółkę w zakresie kwoty 925.514 zł.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Apelacyjny ustalił dodatkowo, poza prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, które Sąd Apelacyjny podzielił, że:

Przed śmiercią ojciec powodów L. K. był właścicielem nieruchomości przy ul (...), zaś po jego śmierci własność przeszła na spadkobierców – powodów.

L. K. przed śmiercią rozpoczął rozbudowę nieruchomości położonej w B. przy ul (...) – polegającą na dobudowie trzeciej kondygnacji. Po jego śmierci przedstawicielka powodów A. G., bez zgody sądu opiekuńczego, wyraziła zgodę na zaspokojenie roszczeń Spółki (...) S.A., będącej poprzednikiem prawnym obecnego pozwanego, przejęciem biurowca przy ul (...), należącym do nieżyjącego L. K.. Oświadczenie to sporządzono w formie pisemnej zwykłej.

Po śmierci L. K., spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (...) (wcześniej (...) S.A.) dokonywała nakładów na wyżej wskazaną nieruchomość, które stanowiły kontynuację prac rozpoczętych za życia L. K.. W chwili śmierci L. K., tj. na dzień 29 stycznia 2008 r. dobudowywana kondygnacja była w stanie surowym zamkniętym (był już dach).

W dniu 4 lutego 2008r., kontynuowano montowanie ścianek działowych. Pozwana dokończyła inwestycję, wykańczając budynek w środku. W listopadzie 2011r. powodowie wytoczyli proces o wydanie nieruchomości, do czego ostatecznie doszło, a Sąd Okręgowy w Bydgoszczy umorzył postępowanie w sprawie, ponieważ cofnięto pozew z uwagi na zwrot nieruchomości. Nieruchomość położona na ul. (...) została wydana powodom w dniu 28 kwietnia 2014r.

/dowód: faktury, dziennik budowy k. 323 – 557, k. 572- 1001 akt niniejszej sprawy, k. 24 – 258, k. 455 – 890 akt I C 500/14 Sądu Okręgowego w Bydgoszczy, opinia biegłego k. 962- 968, wyjaśnienia biegłego k.1316 – 1320 akt I C 500/14 Sądu Okręgowego w Bydgoszczy/.

Przesłuchiwany na rozprawie w dniu 5 marca 2018 r. biegły A. G. (1) wskazał, iż skoro w dniu 24 stycznia 2008 r. przystąpiono do murowania ścianek działowych, a w dniu 4 lutego 2008r. kontynuowano ten montaż, nadto zakończono demontaż i rozkucie starego stropodachu, to nieruchomość musiała posiadać wówczas dach i być w sposób odpowiedni zabezpieczona przed działaniem czynników zewnętrznych, skoro przystąpiono do prac wykończeniowych wewnątrz budynku. W zakresie nakładów określonych w opinii jako „konieczne” biegły podał, że nie jest prawnikiem i nie zrozumiał, jakie nakłady są nakładami koniecznymi w rozumieniu prawa. Biegły wyjaśnił, że dla niego nakłady konieczne to takie „żeby obiekt był zakończony”.

Powyższy stan faktyczny Sąd Apelacyjny ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy, częściowo pochodzących z akt I C 500/14 Sądu Okręgowego w Bydgoszczy (V ACa 547/18) i opinii biegłego z dziedziny budownictwa przeprowadzonej w sprawie I C 500/14, a także na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach I C 500/14.

W sprawie I C 500/14 toczącej się z powództwa sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. przeciwko P. S. i A. K. o zapłatę kwoty 925.514 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty z tytułu nakładów poniesionych przez spółkę na przedmiotową nieruchomość w postaci jej

wykończenia. Apelację od tego wyroku Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił wyrokiem z dnia 13 maja 2019r. w sprawie V ACa 547/18, a Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego (IV CSK 440/19).

W sprawie V ACa 910/16 Sąd Apelacyjny w Gdańsku przesądził prawomocnie, iż posiadanie spornej nieruchomości przez pozwaną spółkę miało charakter posiadania w złej wierze. Tę ocenę podzielił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 marca 2019 r. (IV CSK 298/18) odmawiając przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej wiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego wydanego w sprawie V ACa 910/16 (postanowienie SN w sprawie IV CSK 298/18 k. 1462 – 1463v).

Kwota wskazania wyżej tj. 925.514 zł została zgłoszona w niniejszej sprawie w ramach zarzutu potrącenia.

Zgodnie z art. 498 § 1 k.c., skuteczność złożonego oświadczenia o potrąceniu wymaga, aby w chwili dokonywania potrącenia istniały wierzytelności wzajemne, zaskarżalne i wymagalne.

W postanowieniu z dnia 29 listopada 2018r. Sąd Najwyższy wskazał, iż skoro Sąd pierwszej instancji rozpoznał i ocenił merytoryczny zarzut pozwanej spółki oparty na umorzeniu wzajemnej wierzytelności powódki na skutek potrącenia, ale ocena ta nie została poparta wszechstronnym rozważeniem materiału dowodowego, oznacza że te wadliwości powinny być usunięte w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, iż dopuszczalne jest potrącenie wierzytelności, o którą toczy się proces przed innym sądem, gdyż zarzut potrącenia jest środkiem obrony pozwanego, a nie formą dochodzenia roszczenia. Jak wskazano, nieuwzględnienie zatem przez sąd zarzutu potrącenia nie wywołuje stanu sprawy osądzonej i nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu w oddzielnej sprawie roszczenia objętego tym zarzutem.

Odnosząc się do zarzutów apelacji, które na obecnym etapie postępowania odnoszą się przede wszystkim do oceny zasadności naruszenia art. 498 k.c. Sąd Apelacyjny uznał ten zarzut za pozbawiony uzasadnionych podstaw.

Podkreślenia wymaga, iż Sąd Apelacyjny obecnie rozpoznający sprawę musi wziąć pod uwagę aktualny stan faktyczny, a w nim najistotniejszą kwestią jest, iż powództwo pozwanej spółki o zapłatę kwoty 925.514 zł z tytułu nakładów poniesionych przez spółkę na przedmiotową nieruchomość w postaci jej wykończenia zostało prawomocnie oddalone.

W myśl art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Skutkiem, jaki ustawodawca wiąże z prawomocnym wyrokiem jest przewidziana w art. 366 k.p.c. powaga rzeczy osądzonej, wykluczająca dopuszczalność ponownego procesu o roszczenie, o którym już prawomocnie orzeczono.

Pozytywnym aspektem materialnej prawomocności każdego wyroku jest moc wiążąca, której granice podmiotowe i przedmiotowe należy oznaczać na podstawie przepisu art. 365 § 1 k.p.c. Związanie prawomocnym wyrokiem, o jakim mowa w art. 365 § 1 k.p.c., oznacza, iż sąd obowiązany jest uznać, że kwestia prawna, która była już przedmiotem rozstrzygnięcia w pewnej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w innej sprawie przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak przyjął sąd w prawomocnym wcześniejszym wyroku, nawet jeżeli argumentacja prawna, na której opiera się to rozstrzygnięcie jest nietrafna (por. też wyroki Sądu Najwyższego: z 6 marca 2014 r., V CSK 203/13, nie publ., z 23 czerwca 2016 r., V CNP 55/15, nie publ.)

Prawomocność orzeczenia sądu jest podstawą jego mocy wiążącej, która charakteryzuje się tym, że nikt nie może negować faktu istnienia orzeczenia i jego określonej treści. Przepis ten wyraża również tzw. pozytywny aspekt prawomocności materialnej orzeczenia sądowego przejawiający się w jego mocy wiążącej jako określonego przymiotu prawnego rozstrzygnięcia zawartego w treści orzeczenia. Skutek materialno-prawny takiego prawomocnego orzeczenia oznaczał, że prawomocne orzeczenie odpowiadało rzeczywistości stanowi prawnemu, potwierdzało go i czyniło go niewątpliwym. Jeśli zatem dane zagadnienie prawne zostało prawomocnie rozstrzygnięte w pierwszym procesie, stanowi kwestię wstępną (prejudycjalną) w innym procesie, w którym dochodzone jest inne żądanie, to nie można przyjąć innego stanowiska, niż wynikające z prawomocnego wyroku. Związanie prawomocnym wyrokiem

oznacza, że sąd obowiązany jest uznać, iż kwestia prawna, która była już przedmiotem rozstrzygnięcia w innej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w sprawie przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym wcześniejszym wyroku i w późniejszym procesie kwestia ta nie może być już ponownie badana.

Zarówno powaga rzeczy osądzonej, jak i moc wiążąca muszą być powiązane z przedmiotem rozstrzygnięcia, gdyż odnoszą się do tego, o co strony się spierały i o czym rozstrzygnął sąd. W orzecznictwie podkreśla się szczególne znaczenie uzasadnienia dla identyfikacji granic powagi rzeczy osądzonej i mocy wiążącej wyroku oddalającego powództwo, gdyż właśnie z uzasadnienia można wnioskować nie tylko o tym, czego powód żądał, ale i o przyczynach nieuwzględnienia jego żądania (por. wyroki Sądu Najwyższego z 13 października 2005 r. I CK 217/05, nie publ., z 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 20, z 29 września 2011 r., IV CSK 652/10, Mon. Pr. 2015, nr 2, s. 85).

Odnosząc powyższe do realiów rozpoznawanej sprawy podnieść trzeba, iż przesądzone już zostało, że pozwana spółka nie poniosła na nieruchomości stanowiącą własność powodów nakładów koniecznych w rozumieniu art. 226 k.c., gdyż nie są takimi nakładami nakłady polegające na udziale w budowie budynku i w jego wyposażeniu w różnego rodzaju instalacje, jako służące „stworzeniu” rzeczy. Prace wykończeniowe nie mieszczą się bowiem w pojęciu nakładów koniecznych, których zwrotu może domagać się pozwana spółka jako posiadacz w złej wierze.

Za bezzasadny Sąd Apelacyjny uznał zarzut naruszenia art. 498 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji pominięcie zarzutu pozwanej spółki o potrąceniu wierzytelności z tytułu wartości nakładów poczynionych na nieruchomości przy ul. (...) z wierzytelnościami dochodzonymi pozwem przez powódkę. Nie ma racji skarżąca spółka, że wierzytelności te uległy umorzeniu i nie było podstaw zasądzenia od niej na rzecz powódki kwoty 111.078 zł.

Sąd Okręgowy nie naruszył dyspozycji art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie faktu istnienia wierzytelności pozwanych względem powodów, możliwości ich potrącenia oraz dokonania tej czynności w sposób skuteczny.

Sąd Apelacyjny uzupełniając ustalenia faktyczne i uwzględniając fakty aktualne na datę orzekania uznał, że zaskarżony wyrok w części podlegającej obecnie ocenie instancyjnej (punkt 4, punkt 8 i punkt 11) odpowiada prawu.

Niewątpliwie pozwana, z uwagi na oddalenie powództwa w sprawie I C 500/14, nie wykazała istnienia wierzytelności zgłoszonej do potrącenia w kwocie 925.514 zł. Wierzytelność ta nie istnieje.

Tym samym nie doszło do naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów polegającej na przyjęciu przez Sąd, iż strona pozwana nie wykazała, jakie z poczynionych nakładów na nieruchomości przy ul. (...) w B., były nakładami koniecznymi.

Zasadny okazał się natomiast zarzut art. 328 § 2 k.p.c. (skarżąca spółka jak się wydaje omyłkowo wskazała na naruszenie art. 328 § 3 k.p.c.) poprzez niezamieszczenie przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku przyczyn z powodu, których Sąd nie uwzględnił zgłoszonego przez pozwanych zarzutu potrącenia roszczeń, jednakże tę drobną usterkę usunął Sąd Apelacyjny czyniąc dodatkowe ustalenia i poddając pod rozwagę zasadność zarzutu potrącenia.

W aktualnym stanie faktycznym, wobec prawomocnego oddalenia powództwa pozwanej spółki o zapłatę kwoty 925.514 zł z tytułu zwrotu nakładów, zbędne jest szczegółowo odnoszenie się do materiału dowodowego, stanowiącego podstawę zgłoszonego zarzutu potrącenia, gdyż z przytoczonych już względów, oczywistym jest, że roszczenie takie nie istnieje.

Całkowicie niezasadny pozostaje zarzut niezgodności ustaleń faktycznych Sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie, poprzez błędne ustalenie przez Sąd I instancji, iż strona pozwana nie wykazała, jakie z poczynionych nakładów na biurowiec położony przy ul. (...) w B., były nakładami koniecznymi. Wbrew twierdzeniom skarżącej spółki, ani w obecnym postępowaniu, ani też w sprawie I C 500/14 nie wykazano, aby poczynione nakłady miały charakter nakładów koniecznych.

Jak już wskazano, biegły sądowy w sprawie I C 500/14 sporządzając opinię utożsamiał nakłady konieczne z całkowitym wykończeniem rozpoczętej inwestycji polegającej na wykonaniu nadbudowy.

Już zostało wyjaśnione i przesądzone przez sądy pierwszej i drugiej instancji, że pozwani przez cały okres objęty pozwem byli posiadaczami w złej wierze. Ponadto, wbrew opinii skarżącej spółki upoważnienie opiekunki prawnej powodów do przejęcia i dysponowania nieruchomością powodów przez pozwanych, jako wyrażone bez uprzedniego uzyskania zgody sądu opiekuńczego, było prawnie nieskuteczne. Natomiast D. K., jako prezes spółki (...), miał pełną świadomość stanu prawnego nieruchomości po śmierci jego brata, a notariusz informował go, że będzie potrzebna zgoda sądu na podejmowanie czynności w imieniu małoletnich.

Sąd Apelacyjny w sprawie V ACa 910/16 przesądził już, że nie sposób uznać, aby stan wiedzy pozwanego D. K. mógł usprawiedliwiać jego przeświadczenie, że przysługuje mu, bądź spółce jakiś tytuł prawny do dysponowania nieruchomością małoletnich wówczas współwłaścicieli. Przesądzono już prawomocnie, że nieważna była czynność prawna polegająca na zawarciu umowy najmu pomieszczeń biurowych pomiędzy dawnym właścicielem L. K. a (...) S.A. w B., którą w tej umowie L. K. reprezentował jako prezes zarządu. W tych okolicznościach spółka (...) nie posiadała skutecznego uprawnienia do dysponowania powierzchnią biurową i jej podnajmowania innym podmiotom, ani też do wykonywania remontów czy ulepszeń innych, niż nakłady konieczne.

Koszty nadbudowy biurowca położonego w B. przy ul. (...) nie wynikają z poczynienia nakładów koniecznymi w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego, co pozostaje zgodne z prawomocnymi orzeczeniami sądów obu instancji wydanymi w sprawie I C 500/14.

Na obecnym etapie postępowania w sprawie stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy słusznie uznał, że pozwana spółka nie tylko nie wykazała, które z nakładów poczynionych na nieruchomość powodów są konieczne, ale wręcz wyniki postępowania w sprawie I C 500/14 wskazują, że żadne z nakładów nie mogą być zaliczone do kategorii nakładów koniecznych, o których mowa w przepisie art. 226 § 2 k.c.

Pozwana na okoliczność zasadności potrącenia domagała się przeprowadzenia dowodu z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, w tym z opinii biegłego, z której wynika, że biegły zakwalifikował wszystkie nakłady jako konieczne, lecz pominęła, że biegły ostatecznie wycofał się z opinii tłumacząc, że źle interpretował pojęcie nakładów „koniecznych”.

Pierwotnie rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Apelacyjny uznał za trafny zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. w zakresie dokonania newszechstronnej oceny materiału dowodowego dokonanej przez Sąd I instancji, lecz to uchybienie zostało obecnie usunięte przez Sąd Apelacyjny.

Reasumując, odnośnie zarzutu potrącenia wierzytelności pozwanej spółki w kwocie 925.514 zł z wierzytelnością dochodzoną przez powódkę P. S. w niniejszym postępowaniu Sąd Apelacyjny uznał, że wyniki postępowania prowadzonego przez Sąd Okręgowy w Bydgoszczy w sprawie I C 500/14, prawomocnie zakończone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 13 marca 2019 r. w sprawie V ACa 547/18 wskazują, iż pozwanej spółce nie przysługuje wierzytelność zgłoszona do potrącenia. Zatem pozwana spółka nieskutecznie w tym postępowaniu podjęła się obrony poprzez podniesienie zarzutu potrącenia wierzytelności, co do której jej powództwo zostało oddalone w innej sprawie.

Zarzuty naruszenia prawa procesowego, jak i materialnego w zakresie w jakim odnosiły się rozważanych wyżej kwestii okazały się niezasadne. Skoro zgłoszona przez spółkę do potrącenia wierzytelność nie istnieje, to bezprzedmiotowe w tym zakresie okazały się zgłoszone w toku postępowania apelacyjnego pozostałe wnioski dowodowe.

Skoro zarzut potrącenia okazał się nieskuteczny to nie doszło do umorzenia wierzytelności powódki wobec pozwanej spółki.

W zakresie uznania powództwa P. S. wobec spółki (...) za zasadne Sąd Apelacyjny w całości podziela rozważania prawne poczynione przez Sąd Okręgowy i czyni je podstawą własnego orzeczenia.

Z przytoczonych względów Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanej spółki w zakresie żądania P. S. jako bezzasadną (punkt I wyroku).

O kosztach postępowania apelacyjnego w zakresie, w jakim apelacja pozwanej spółki podlegała oddaleniu Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania.

Na koszty te złożyły się koszty postępowania apelacyjnego, zażaleniowego toczącego się przed Sądem Najwyższym i zażaleniowego w sprawie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku V ACz 308/20p.

Z uwagi na fakt, że apelacja została wywiedziona w dniu 3 października 2016 r. zastosowanie do wysokości wynagrodzenia pełnomocnika powódki P. S. za postępowanie apelacyjne znajdują przepisy obowiązujące w tamtej dacie (§ 2 pkt 6, § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w brzmieniu obowiązującym w dacie złożenia apelacji). Z tych względów wynagrodzenie pełnomocnika powódki za postępowanie apelacyjne wynosi 5.400 zł (75%z kwoty 7.200 zł).

Wynagrodzenie pełnomocnika powódki w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym należne jest na podstawie obecnie obowiązującego Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (§ 2 pkt 6, § 10 ust. 2 pkt 2) i wynosi 2.700 zł (połowa z kwoty 5.400 zł).

Wynagrodzenie pełnomocnika powódki za postępowanie zażaleniowe w sprawie V ACz 308/20p wynosi 2.700 zł (§ 2 pkt 6, § 10 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (połowa z kwoty 5.400 zł).

Koszty dojazdu pełnomocnika na rozprawy apelacyjne wynoszą łącznie 44 zł (spis kosztów k. 1657 i k. 1660 - 8.80 zł i 35,20 zł).

Sąd Apelacyjny uznał za niezasadne pozostałe koszty wymienione w spisie kosztów.

Podkreślić należy, że koszty postępowania zażaleniowego toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku w sprawach V ACz 1218/16 i V ACz 1219/16 zostały zasądzone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2018 r. (k. 1384 - 1387) i obecnie nie ma już możliwości ich zasądzenia po raz drugi.

Stosownie do art. 108 § 1 k.p.c., sąd rozstrzyga o kosztach procesu w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Oznacza to, że w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji sąd ma obowiązek orzec o wszystkich poniesionych kosztach niezbędnych do celowego dochodzenia praw lub celowej obrony. Strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Decydujące zatem znaczenie ma wynik procesu, a nie jego poszczególnych etapów. Wynik procesu to rozstrzygnięcie o sprawie jako całości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2016 r. II UZ 52/15).

W przypadku uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego, stronie wygrywającej sprawę przysługuje zwrot kosztów procesu za jedno postępowanie przed sądem pierwszej instancji oraz za postępowanie apelacyjne (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 20 lutego 14 r. III AUz 4/14).

W sytuacji, gdy sąd drugiej instancji orzeka ponownie, po uchyleniu jego wyroku przez Sąd Najwyższy i przekazaniu mu sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego, to przy rozstrzygnięciu o kosztach postępowania apelacyjnego powinien mieć na uwadze ostateczny wynik tegoż postępowania apelacyjnego (a nie postępowań apelacyjnych) i wysokość kosztów poniesionych przez strony w jego toku oraz wysokość kosztów postępowania kasacyjnego, bez względu na fakt dwukrotnego orzekania w postępowaniu apelacyjnym przez sąd odwoławczy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r. IV CZ 109/10).

Z przytoczonych względów powódka błędnie uznaje, że prowadziła dwa razy postępowanie apelacyjne przed Sądem Apelacyjnym. Okoliczność, że Sąd Apelacyjny orzekł „dwukrotnie” w tej samej sprawie nie oznacza, że były to dwie sprawy prowadzone w postępowaniu apelacyjnym przed Sądem Apelacyjnym, czy też dwa różne postępowania apelacyjne. Postępowanie apelacyjne zostało wszczęte raz apelacją wniesioną przez pozwanych. Postępowanie to toczyło się z różnym skutkiem, najpierw Sąd Apelacyjny uchylił częściowo zaskarżony wyrok, a następnie orzekł po uwzględnieniu przez Sąd Najwyższy zażalenia powódki, żeby kończąc sprawę wyrokiem z dnia 24 czerwca 2021r. oddalić apelację pozwanej spółki. Wyrok ten zakończył ostatecznie jedno postępowanie apelacyjne wszczęte apelacją w jednej i tej samej sprawie.

Wymaga podkreślenia, że przepisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie określa stawki za prowadzenie spraw w postępowaniu apelacyjnym przed sądem apelacyjnym, a przed Sądem Apelacyjnym było „jedno” postępowanie apelacyjne, mimo że Sąd ten orzekł dwukrotnie w tej samej sprawie w toku jednego postępowania apelacyjnego, którego ostateczny wynik odzwierciedla wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 24 czerwca 2021r.

Natomiast jeśli chodzi o koszty dojazdu do sądu pełnomocnika powódki będącego adwokatem, wniosek uwzględniający wysokość tych kosztów w oparciu o tzw. kilometrówkę nie może zostać uznany za zasadny. Nie budzi wątpliwości w orzecznictwie, iż możliwy jest tu jedynie zwrot kosztów niezbędnych i celowych w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c., czyli kosztów rzeczywiście poniesionych (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2016 r. III CZP 26/16).

Nie ma żadnych podstaw, by do obliczenia takich kosztów mogło znaleźć zastosowanie Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy.

Obydwa rozporządzenia pozostają na obszarze prawa pracy i dotyczą wyłącznie stron stosunku pracy, a - co oczywiste - niedopuszczalne jest stosowanie bez wyraźnej podstawy prawnej przepisów dotyczących pracowników do osób niemających takiego statusu (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2016 r. III CZP 26/16).

Poza tym, w związku z unormowaniem zawartym w art. 85 ust. 1 oraz art. 88, 90 i 91 u.k.s.c., stosowanie tych przepisów do radców prawnych i adwokatów prowadziłoby do ich uprzywilejowania w stosunku do innych uczestników postępowania, w tym także do stron.

W związku z tym kosztami przejazdu do sądu pełnomocnika będącego adwokatem są koszty rzeczywiście poniesione i powinny być one wyszczególnione przez pełnomocnika np. w spisie kosztów, który podlega kontroli sądu na podstawie art. 233 k.p.c. (por. postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2002r., III CZP 13/02, OSNC 2004, nr 1, poz. 6).

Z przytoczonych względów Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosków zawartych w spisie kosztów w zakresie wyżej wskazanym i zasądził od pozwanej na rzecz powódki łącznie 10.844 zł (5.400 + 2.700 + 8.80 + 35.20 + 2.700, punkt II wyroku).

Na podstawie art. 113 u.k.s.c. Sąd Apelacyjny nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Bydgoszczy kwotę 1.111 zł tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych, od których powódka była zwolniona w postępowaniu zażaleniowym przed Sądem Najwyższym (punkt III wyroku).

SSA Mariusz Wicki SSA Anna Daniszewska SSA Leszek Jantowski